

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 223/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou STEHURA & partners, v. o. s., Fraňa Kráľa 2080, Čadca, v mene ktorej koná advokát JUDr. Celestín Stehura, proti postupu Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6C 14/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6C 14/2010 **porušené boli**.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **2 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Čadca **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Sťažovateľovi **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia **738,47 eur**, ktorú **je** Okresný súd Čadca **povinný** zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. januára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia.

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal mu finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ popísal priebeh napadnutého konania vedeného okresným súdom, najmä poukázal na to, že napadnuté konanie začalo podaním návrhu na zrušenie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti 12. januára 2010. Vo veci boli uskutočnené pojednávania 21. septembra 2010, 26. mája 2011 a 19. mája 2015. Od mája 2015 je okresný súd vo veci nečinný. Okresný súd vyzval 12. augusta 2021 sťažovateľa ako žalobcu v konaní, aby sa vyjadril, či trvá na podanej žalobe, pretože takmer 50 % žalovaných v priebehu konania zomrelo, čo súdu bráni meritórne rozhodnúť. Sťažovateľ k tomu uviedol, že mnohí žalovaní zomreli v priebehu konania, v ktorom okresný súd od roku 2011 do roku 2015 a následne od roku 2015 do 2021 nekonal, čím sťažovateľ stratil možnosť sa domôcť rozdelenia nehnuteľnosti podľa geometrického plánu a nadobudnúť výlučné vlastnícke právo k svojmu podielu.

3. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, keďže okresný súd bol v konaní nečinný a do podania ústavnej sťažnosti nebolo o jeho žalobe právoplatne rozhodnuté. Predmetná vec patrí do štandardnej agendy rozhodovania súdov a nie je právne ani skutkovo zložitá. Okresný súd vykonáva procesné úkony v neúmerne dlhých časových odstupoch bez rozumného dôvodu a od pojednávania 19. mája 2015 nebol vykonaný žiaden procesný úkon smerujúci k rozhodnutiu veci. Popísaným postupom okresný súd porušuje právo sťažovateľa na spravodlivé a rýchle prerokovanie veci. Vzhľadom na to, že sťažovateľ nemá možnosť vykonávať svoje procesné oprávnenia a tak realizovať svoje právo na súdnu ochranu v dôsledku nekonania okresného súdu, požaduje priznanie finančného zadosťučinenia 5 000 eur. Zároveň poukázal na to, že v roku 2010, keď podával žalobu, veril v to, že Slovenská republika je právnym štátom a že súdy preto rozhodnú o jeho žalobe v primeranej lehote.

4. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 223/2022 z 10. mája 2022 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, napadnuté konanie a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Predsedníčka okresného súdu listom č. k. 1SprV 44/2022 z 2. júna 2022 konštatovala prietahy v konaní spôsobené dlhodobou práceneschopnosťou vyššej súdnej úradníčky pridelenej do senátu 6C. Zdôraznila, že k prietahom v konaní prispel aj právny zástupca žalobcu, ktorý nereagoval na výzvy súdu vôbec alebo oneskorene. K sťažnosti sa vyjadrila aj zákonná sudkyňa, ktorá uviedla, že spis má pridelený od novembra 2015, v období od 2017 do 2020 v oddelení chýbal vyšší súdny úradník, ktorý bol dlhodobo práceneschopný, preto neboli procesné úkony spojené s prípravou veci na pojednávanie vykonávané včas. Žalobca od podania žaloby nikdy nemal riadne ustálený okruh žalovaných, žalovaných identifikoval nedostatočne, v žalobe označil žalovaných v tom čase už mŕtvych, hoc si musel byť vedomý, že nemajú procesnú spôsobilosť. Súd opakovane žalobcu vyzýval na určenie okruhu žalovaných, a teda odstránenie nedostatku pasívnej legitímácie (nad rámec povinností), avšak s prihliadnutím na dlhoročný spor mal snahu vo veci rozhodnúť.

Zo strany právneho zástupcu v spise neboli od roku 2013 realizované žiadne písomné procesné návrhy, na výzvy právny zástupca nereagoval žiadnym spôsobom, a preto súd vo veci meritórne rozhodol. Poukázala aj na postup právneho zástupcu žalobcu, ktorého súd opakovane výzvami (evidované na č. l. 321, 794 a 798) vyzýval na súčinnosť, na tieto nereagoval žiadnym spôsobom a po predbežnom právnom posúdení (vedomý si svojho neúspechu ako strany v spore) podal ústavnú sťažnosť na prietahy. Žalobca mal dostatočný časový priestor na to, aby riadne ustálil okruh žalovaných tvoriacich nerozlučné spoločenstvo. Ani v prípade, ak by súd rozhodol o právnych nástupcoch po zomrelých žalovaných, ktorí zomreli po podaní žaloby (nie pred jej podaním), by nedošlo k pozitívnemu rozhodnutiu v prospech žalobcu, lebo nečinnosťou jeho právneho zástupcu a nepredložením procesných návrhov nebol ustálený okruh žalovaných. Na strane žalovaných vystupovalo ku dňu rozhodovania 190 účastníkov. Zákonná sudkyňa vyjadrila presvedčenie, že podanou ústavnou sťažnosťou sa snaží strana žalobcu získať finančné prostriedky. Vo veci bolo meritórne rozhodnuté rozsudkom 31. januára 2022, ktorým súd podanú žalobu zamietol. Žalobca sám (bez právneho zastúpenia) podal odvolanie, avšak po zákonnej lehote.

II.2. Napadnuté konanie:

6. Z predloženého spisového materiálu vyplýva v podstatnom tento priebeh napadnutého konania:

Dňa 19. januára 2010 bola podaná žaloba o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam.

Dňa 21. januára 2010 bol žalobca vyzvaný na úhradu súdneho poplatku, ktorý zaplatil 23. februára 2010.

Uznesením z 26. apríla 2010 okresný súd zaslal žalovaným žalobu na vyjadrenie. V priebehu mája až júla 2010 doručovali svoje vyjadrenia odporcovia a prebiehalo zisťovanie pobytu účastníkov, ktorým sa nepodarilo doručiť žalobu (vrátane medzinárodného dožiadania o zistenie pobytu).

Dňa 20. septembra 2010 sťažovateľ doručil návrh na pristúpenie ďalších účastníkov.

Okresný súd uskutočnil pojednávanie 21. septembra 2010, ktoré po vykonaní dokazovania odročil a uložil sťažovateľovi, aby v lehote 21 dní ustálil okruh žalovaných.

Podaním z 8. novembra 2010 sťažovateľ identifikoval zomrelých účastníkov a ich nástupcov a rozšíril svoj návrh.

Okresný súd uskutočnil 28. apríla 2011 pojednávanie, ktoré odročil a uložil sťažovateľovi označiť všetkých pasívne procesne legitimovaných a navrhol spôsob rozdelenia pozemku.

Sťažovateľ podaním z 23. mája 2011 upravil návrh.

Uznesením z 10. októbra 2011 súd vo vzťahu k niektorým účastníkom konanie zastavil a iných pripustil do konania.

V nasledujúcom období prebiehalo rozsiahle zisťovanie pobytu účastníkov (február 2012 až december 2012).

Podaním z 19. decembra 2012 sťažovateľ upravil okruh žalovaných a identifikoval nástupcov.

Došlo k viacerým zmenám zákonných sudcov z dôvodu práceneschopnosti opatrením predsedníčky súdu.

Okresný súd vykonal pojednávanie 19. mája 2015 a po vykonaní výsluchov prítomných odročil pojednávanie pre účely ustálenia okruhu žalovaných s neznámym pobytom a zomrelých, resp. dedičov po nich.

Okresný súd v septembri 2017 až máji 2018 zabezpečoval osvedčenia o dedičstve a v súčinnosti s katastrálnym úradom listy vlastníctva. V období od mája do decembra 2018 prebiehalo zisťovanie pobytu účastníkov.

Opakovaná zmena zákonného sudcu.

V máji 2020 opätovná rozsiahla lustrácia pobytu účastníkov.

Dňa 9. apríla 2021 okresný súd vyzval sťažovateľa na vyjadrenie, či trvá na podanej žalobe, príp. doručil ustálený okruh žalovaných s tým, že je povinný označiť nástupcov tých pôvodných vlastníkov, ktorý zomreli pred podaním žaloby. Urgencia zaslaná 12. augusta 2021. Sťažovateľ nereagoval.

Dňa 31. januára 2022 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom nebol prítomný zástupca sťažovateľa z dôvodu oznámenej, ale nepreukázanej práceneschopnosti. Okresný súd vykonal dokazovanie a vyniesol rozsudok, ktorým vo vzťahu k niektorým žalovaným konanie zastavil, žalobu zamietol a žalovaným náhradu trov konania nepriznal. Sťažovateľovmu zástupcovi bol rozsudok doručený 2. marca 2022.

Sťažovateľ podal osobne 18. marca 2022 (piatok) odvolanie proti rozsudku.

II.3. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ podaním z 20. júna 2022 reagoval na vyjadrenie predsedníčky okresného súdu tak, že v čase podania jeho žaloby bol počet účastníkov 132. Medzi pojednávaním v roku 2011 a 2015 uplynuli 4 roky a od roku 2015 bol okresný súd úplne nečinný. Uvedené plynutie času spôsobilo, že mnohí žalovaní zomreli. Dňa 9. apríla 2021 bol vyzvaný na oznámenie, či trvá na návrhu, pretože došlo k úmrtiam a prevodom podielov na nehnuteľnosti s určením lehoty 30 dní na prípadnú úpravu návrhu a identifikáciu žalovaných. Sťažovateľ uviedol, že „nemal žiadnu šancu ustáliť okruh žalovaných“, a v ostatnom zotrval na podanej ústavnej sťažnosti.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

11. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 2 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ako aj z čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

13. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o rozdelení a vyporiadaní spoluvlastníctva tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti okresných súdov s ustálenou judikatúrou. Vyšší stupeň skutkovej náročnosti ústavný súd vzhľadom na enormnom množstve účastníkov konania (190), čo vyvolalo potrebu rozsiahleho zisťovania právnych nástupcov, vlastníckych vzťahov a pobytu mnohých účastníkov. Z hľadiska posúdenia dĺžky konania nemožno považovať predmet konania za obzvlášť prioritizovaný.

14. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu zistil, že sťažovateľ výrazne prispel k predĺženiu predmetného konania, najmä nedostatočným vymedzením a identifikáciou účastníkov na strane žalovaných, opakovanými návrhmi na úpravu žaloby v priebehu konania, ale aj pasivitou od roku 2013 a nereagovaním na výzvy súdu. Uvedený príspevok sťažovateľa k dĺžke konania ústavný súd zohľadnil pri určení výšky finančného zadosťučinenia.

15. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecných súdov v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

16. Z priebehu súdneho konania popísaného v bode 7 tohto nálezu vyplýva, že okresný súd vo veci konal 12 rokov. Okresný súd napriek nedostatočne určenému okruhu žalovaných postupoval vo vzťahu k žalobcovi ústretovo, opakovane ho na špecifikáciu vyzýval a iniciatívne zabezpečoval podklady pre rozhodnutie. Vykonal 4 pojednávania, na ktorých vykonal dokazovanie výsluchom veľkého počtu účastníkov. Zároveň ale neuniklo pozornosti ústavného súdu, že sa v konaní v súvislosti so zmenami zákonných sudcov vyskytli opakovane obdobia úplnej nečinnosti nezanedbateľnej dĺžky, a to od začiatku roku 2013 do mája 2015, od mája 2015 do septembra 2017 a od začiatku roku 2019 do mája 2020. V súvislosti s touto nečinnosťou dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, ktoré prispeli k neprimeranej celkovej dĺžke konania. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie s'ťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

18. S poukazom na § 367 ods. 1 CSP má podané odvolanie vplyv na právoplatnosť ním napadnutého rozhodnutia len za predpokladu, že bolo podané oprávnenou osobou včas. S'ťažovateľ podal svoje odvolanie osobne do podateľne okresného súdu oneskorene (deň po lehote, pozn.). Preto vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie v priebehu konania pred ústavným súdom právoplatne skončilo, ústavný súd už nevyhovel návrhu na vyslovenie príkazu konať v napadnutom konaní bez zbytočných priet'ahov (bod 4 nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Ide fakultatívnu možnosť priznania finančného zadosťučinenia, ak to ústavný súd považuje za potrebné z dôvodu zavŕšenia poskytnutej ochrany porušeným právam.

20. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Za významné individuálne okolnosti veci ústavný súd považuje pasivitu s'ťažovateľa v konaní, spočívajúcu najmä v tom, že od počiatku konania až do jeho skončenia riadne neoznačil všetky žalované subjekty, prípadne ich nástupcov, čo napokon vyústilo v časti do zastavenia konania a v časti do zamietnutia žaloby. Od roku 2013 sa o spor nezaujímal, nereagoval na výzvy súdu a nedostavil sa na záverečné pojednávanie ani s'ťažovateľ, ani jeho zástupca, ktorý dôvod svojej neúčasti nemal ambíciu v konaní preukazovať. Uvedený ľahostajný postoj s'ťažovateľa indikuje zníženú mieru subjektívneho prežívania jeho právnej neistoty, ktorá by mala byť zmiernená finančným zadosťučinením. Ústavný súd prihliadol aj na celkový vysoký počet účastníkov, ktorý objektívne predĺžil konanie, ale vzal v úvahu aj zistené obdobia úplnej nečinnosti okresného súdu.

22. Zohľadňujúc tieto okolnosti posudzovanej veci dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 2 000 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

24. Úspešný sťažovateľ si uplatnili právo na náhradu trov konania.

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za tri úkony právnej služby v roku 2022 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a podanie vyjadrenia) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma zvýšená o DPH predstavuje celkom 738,47 eur (výrok 3 nálezu).

25. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

26. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. septembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu